

Andeš Ruslund

STO POSTO

Preveo sa švedskog
Nikola Perišić

Laguna

Naslov originala

Anders Roslund

100 PROCENT

Copyright © Anders Roslund 2022

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

STO POSTO

KOD SVINJE JE smrt jednostavna.

Vrh noža prođe kroz aortu, životinju okače o papke tako da visi naglavce, i sve pokulja iz nje. Bude malo bljuzgavo, ali se brzo završi.

Ali da se iz čoveka istoči krv, i da se pritom to izvede lepo dok u njemu još ima života kao što ja sada radim, potrebno je više vremena.

Za to najbolje posluže vene koje se nalaze ispod same ključne kosti. Ta vrsta krvnih sudova uvek ostaje zategnuta. Nikad se ne slepljuje, pa je moguće iscediti i poslednju kap. U suprotnom bih morao da uđem u trbušnu šupljinu i prokopam put do onih zaista velikih sudova, a njih je ponekad teško pronaći. Ili možda da pokušam da probušim samo srce. Nešto dalje odatle, u rukama i nogama, sudovi se posle nekog vremena skupljaju i zaustavljaju protok, pa ni oni nisu pogodni.

Četiri, možda pet litara krvi. Nije to mnogo, u stvari. Ako pogodim pravo mesto, potreban mi je samo veliki špric, i njime mogu sve da isisam iz nekoliko puta. Na taj način izbegavam korišćenje plastičnog katetera koji bi morao da visi tu kao sifon dok tečnost ističe.

Razmišljam li ispravno?

Čini mi se da je tako.

Mi ljudi smo sposobni. Možemo da uradimo šta god poželimo. Otprilike isto kao što to mogu glumci.

Kao na primer, da ličimo na nekog ko žudi da sazna koliko se daleko može ići sa ljudskim telom, a posle toga sedne u kafić da pojede kolač i popije kafu. Da ličimo na nekog ko istom ljudskom biću oduzima život jednom i dvaput i triput, ko prelazi izvesnu granicu i zauvek gasi nešto u sebi.

Zato objekat sve vreme mora biti živ. Da bi sve ispalo kako treba. Ali i zato što istakanje lakše ide ako srce kuca.

Sada se time bavim već skoro dvadeset minuta. Aspiracijom. Isisavanjem. U špric staje dvesta mililitara, što znači da će biti dvadeset, možda dvadeset i pet tura. Pri kraju se malo uspori, prilično je složen poduhvat isprazniti telo u potpunosti, pretpostavljam da za to treba oko pola sata, ako se radi na miru.

On pred mojim očima polako postaje bledosiv. Nijansi crvene više nema. On ne oseća nikakav bol, to je kao kada se postavi ulazna kanila, nije ništa neprijatnije od davanja krvi iz ruke. Kada umre? To je filozofsko pitanje. Verovatno u onom trenutku kada završim sa poslom. Ili odmah zatim. Zavisi kako se to definiše.

Tek tada ga zasecam.

Rasečene podlaktice, rasečene butine – a ipak, iz tela ne izlazi nikakva tečnost.

Sa tim dubokim procepima od ručnih zglobova do lakata, trebalo bi da se kupu u sopstvenoj krvi. Očekivalo bi se da tečnost koja život daje oteče nalik na potočić u pravcu betonskog praga, da se nivo podigne sve do ivice, i da se u njemu nađe otisak stopala kada prvi policijski istražitelj zagazi u lokvu, iznenada zastane i uvidi da je prekasno, pa se polako vrati unazad, kako bi uništio što je moguće manje tragova.

Ali sada neće biti tako.

Ove je čisto, lepo, savršeno.

Nema mesta aljkavosti kada se imitira.

jedanaest meseci ranije

TE VEČERI JE kriminalistički inspektor Evert Grens zaključao svoja vrata iznutra. Pustio je muziku na najjače, pa nije čuo nijednog od onih koji su ga dozivali po hodnicima odeljenja za nasilne zločine.

On sam uopšte nije primećivao zadatak koji izlučuje strah.

Nije uviđao koliko se trese, preznojava, nesvestan da tama koja je prisutna i izvan njegovog tela ima veze sa pogašenim lampama i spuštenim venecijanerima.

Nije imao pojma o tome da kada se odstrane svi slojevi do-
dira s ljudima, ne preostaje više ništa, nije znao da ako nemate na koga da se oslonite, nastavljate sa padom. Samo je pokušavao da pobegne od očiju jedne devojčice koja je netremice motrila na njega, da se oslobodi ruke jedne žene na svojoj. Tada je prvi put izabrao da veruje, usudio se na rizik da bude izigran, ne shvatajući koliko nepodnošljivo to može da boli.

Službeni pištolj koji je toliko retko koristio ležao je na radnom stolu.

Šaržer je bio napunjen sjajnim i tupim olovnim mecima.

Privukao ga je sebi, držao ga u nesigurnoj ruci, čudeći se nad time koliko je malo potrebno, i kako se život zapravo svodi na dva trenutka: rodiš se, umreš.

Možda ga otkoči. Možda stavi prst na okidač. Tada će devojčicine oči iščeznuti, baš kao i ženina topla koža i meki zagrljaj.

Onaj prodorni zvuk. Šuplja tama.

Smrad. Drhtaji. Disanje. Strah. Hladnoća. Glasovi.

Užas propadanja kroz crnilo.

Evert Grens se nagnuo napred na stolici za radnim stolom i otvorio usta. Da bi mogao da nanišani, morao je malo da iskrene šaku ka unutra, samo tako mu je bilo izvodljivo da uperi cev u gornju vilicu.

Baš pre nego što je povukao okidač, ponovo mu je palo na pamet ono.

Ceo život čekaš da umreš.

A onda se sve odigra tako brzo.

devet meseci ranije

KADA SU ŠEF odeljenja za nasilne zločine Erik Vilson i kriminalistička inspektorka Marijana Hermanson provalili vrata Grensove kancelarije, već je bilo prekasno. Vikali su jedno na drugo u pokušaju da nadjačaju tu ludačku muziku, trčeći kroz mrak, strah i zagušljivi vazduh ka telu koje je ležalo nepomično, sa raznesenim licem okrenutim prema radnom stolu.

Grens je uvek držao svoj pištolj desnom rukom, pa mu je metak prošao kroz donji sinus i levo oko pa na svom putu naviše okrznuo kost lobanje, da bi se naposletku zario duboko u spuštenu plafon kancelarije.

Bilo je to nešto najužasnije što je Marijana Hermanson ikada videla, osetila.

Osećala je vrtoglavicu, strah i nemoć, i nesvesno je sela kraj čoveka koji joj je toliko dugo bio toliko blizak, možda da ga čvrsto zagrli, a možda da bi mu rukom pomilovala nepovređeni obraz.

Tešila je nekoga ko je upravo izgubio bitku sa životom i zato ga više nema. Tešila je samu sebe.

I tada začula disanje.

Slabašno.

Ali ipak disanje.

Dva dana kasnije jedna mudra osoba u belom mantilu na bolničkom odeljenju za intenzivnu negu objasnila je da je komesaru odluka da ispali hitac uperivši cev naviše u usta spasla život. Da svi koji prežive urade isto to, i da je izgleda svaki put u pitanju nekoliko milimetara za koliko je cev iskošena, ugao od deset, petnaest stepeni. Evo, zamislite, pokazivala je Grensovim kolegama iz policije koji su odbijali da se udalje od njegove bolničke postelje, da ste gurnuli u usta kažiprst i srednjak i da pokušavate da nanišante pravo uvis. Zatim zamislite da ste, prestravljeni i drhtavi, u svetu koji je mutan i crn i nedostaju mu obrisi, zamenili prste pištoljem. To je neuporedivo teže. S druge strane, da je vaš prijatelj nanišanio pravo unutra – uspeo bi. Ili ne bi uspeo, zavisi kako se gleda na to.

Evert Grens je na intenzivnoj nezi ostao nedelju dana, a zatim je sa netaknutim većim krvnim sudovima i bez krhotina kostiju premešten na jedno od bolničkih odeljenja za negu, da bi posle još šest nedelja stao na svoje noge, pa su ga otpustili iz bolnice. Polovina lica kroz koju je prošao metak bila je udubljena, sa upadljivo upalom jagodicom, pa je čitava glava kriminalističkog komesara izgledala nekako krivo, a trebalo je da crna krpica od tkanine bude zamenjena očnom protezom.

Prvu noć pošto se vratio kući proveo je na drvenoj klupi na balkonu. Sve drugo je bilo nezamislivo, a krevet je više nego ikada predstavljao grob u koji se može upasti. Sledeće noći je izabrao da legne na stepenik pred sopstvenim ulaznim vratima, ali san mu i dalje nije dolazio. Neko je u bolnici počeo da popravlja njegovu spoljašnjost dok mu je unutrašnjost ostala nedirnuta – nije on bio ranjenik, već čovek prepušten stvarnosti koju i dalje ne razume.

I tako se treće noći, kada nije uspeo da pronade više nijedno dobro mesto na koje bi mogao da postavi svoj dušek, svet ponovo obrušio, a i on s njim.

Za početak je istesterisao šest antikvarnih stolica u trpezariji na što je moguće više delova. Pufnastu sofu i postavu na skoro nekorišćenim foteljama u dnevnoj sobi uspeo je da iskomada na deliće kuhinjskim noževima. Prelazio je iz sobe u sobu u velikom stanu i uništavao ormare, police, tepihe, slike, kuhinjske elemente, krevete. Televizor je rasklopio komponentu po komponentu, a svaki list u svakoj knjizi iscepao je na tanke froncle. Ispostavilo se da je najlakše iseći odeću. Kada je natovario lift dva sata se vozio gore-dole do prostorije za glomazan otpad u podrumu zgrade, počeo je od lampi, tanjira, vaza i ogledala, pa je zaštićen betonskim zidovima sve to porazbijao. Na kraju, pošto se otarasio svakog komada drveta, tkanine i stakla, Grens je krenuo ka sobi za čitanje i jedinom što je preostalo – portretu Ani i crvenoj tapiseriji koja je preko cele godine objavljivala SREĆAN BOŽIĆ. Njih nije mogao da iskida na komade. Umesto toga ih je bacio na vrh jednog od prepunih kontejnera sa smećem, pa zaspao kada je stiglo jutro i spavao teškim snom na podu potpuno praznog stana.

sedam meseci ranije

TOKOM ONIH TRIDESET i sedam dana koliko je Evert Grens bio prinudno zbrinut u psihološkoj ambulanti Bolnice Svetog Đorđa, stanje mu se postepeno pogoršavalo. Pokupili su ga prljavog i smrdljivog sa poda u opustošenom stanu, i sada se činilo da se još više povlači u sebe. Rasturio je i svoju dušu isto kao što je rasturio stan. Svaki put kada bi mu Marijana Hermanson ili Pit Hofman došli u posetu, ležao je na boku u svom krevetu u prevelikoj bolničkoj odeći i piljio ispred sebe, nedostupan za komunikaciju. To je na neki način valjda i bilo razumljivo – imajući u vidu mladića koji je bez prestanka urlao od muke na naspramnom krevetu, stariju ženu koja je neprestano ulazila i izlazila, i svaki put im se unosila u lice i šapatom im govorila kako će ih sve iseći na froncle, dva tinejdžera koji su glasno verglali pobožne pesmice i dugokosog koji je lupao glavom u zid, kao i sve one druge koji su se preselili u dubinu sopstvenih svetova.

Kriminalistički komesar je skoro četrdeset godina izigravao jednog od nezvaničnih drmatore u policiji, nekog koga su se ljudi malo pribojavali. Ovde je spavao u bezličnim sobama sa zaključanim vratima i nesalomivim prozorima, odeven u isti ogrtač kao i svi ostali pacijenti.

Prestao je sa time da bi preživeo.

Umesto toga je kao poslednji pokušaj prebačen u nešto što se zvalo Maltesholmsgorden. Dugotrajna nega za duševno obolele. Promena je bila momentalna već istog jutra kada je stigao tamo. Bilo je očigledno da oprezno počinje da registruje, reaguje. Učestvuje. Kada se približila noć, izgovorio je prvu reč otkako su ga otpustili iz bolnice sa zalečenim prostrelnim ranama.

„Hteo bih šolju kafe.“

To je bilo sve.

Ali za onog ko poznaje Everta Grensa, to je imalo neuporedivo veće značenje.

Počeo je da se vraća.

U život.

tri meseca ranije

MALTESHOLMSGORDEN JE BIO lepo zdanje smešteno na lepom mestu gde su duše zaceljivale. Barem je to bio slučaj sa Evertom Grensom. Nekome kao što je Mišel, mladić iz naspramne sobe koji mu je s vremenom postao prijatelj, i dalje je predstojao znatno duži put, pošto se on kretao ukруг, neprestano se vraćajući na polazišnu tačku od koje je pokušavao da pobegne.

Jednostavno, pred nekima stoji veći broj ponora u koje mogu da upadnu.

Kriminalistički komesar je ustao od okruglog stola sa crvenim stolnjakom smeštenog u zajedničkoj sobi, napuštajući pogled na vrt pun bujnog zelenila i makadamski put koji je u daljini vodio do nekog malog mesta u kom nikada nije bio. Umesto toga je imao običaj da na popodnevnu šetnju ide duž unutrašnje strane visoke ograde. Tačno osamsto trideset sedam koraka. Tri kruga su mu bila taman, dve hiljade petsto jedanaest koraka.

Sivi i teški oblaci tek što se nisu raspukli, počela je kiša, snažan pljusak je glasno dobovao, ali njemu nije ništa smetalo, jer je gušio tišinu koju on nikada nije mogao da podnese. Grens je osluškivao kapi koje su jako udarale, već je i vidljivost bila

smanjena, ograda je bila zamagljena, a krovu kuće je nedostajala jasnoća. Oblikovao je zdelicu dlanom i hvatao tečnost, pa ju je prinosio čelu i obrazima i provlačio je kroz kosu, začešljavajući tanke i štrčave vlasi u istom pravcu.

Događalo se da pomisli na ženu koju se usudio da voli i koja ga je zatim odbacila kao poslednje smeće, ali najviše je mislio na njenu ćerku koja mu je bila veoma draga. Svoju kumicu Astrid, koja se oslanjala na njega i gledala na njega kao na svoje dodatno osiguranje sve do onog jutra kada je bio primoran da uhapsi njenu mamu i smesti je iza rešetaka. Petnaestogodišnjakinja kojoj se na licu nakratko nije video baš nikakav izraz, van sebe od besa, ali ravnodušnog izgleda. On nikada neće zaboraviti kako je piljila u njega, i sa zadnjeg sedišta auta polako podigla ruku sa ispruženim kažiprstom i uspravljenim palcem, obrazujući tako šakom tobožnje oružje, nanišaniła i opalila. Bilo je to kao da ga je pogodila, kao da je umro. Događalo mu se da se zapita šta li se dogodilo s njom, s obzirom na to da joj je tata odavno umro, a mama Grensovom zaslugom osuđena na zatvorsku kaznu.

Bio je prekrasno natopljen vodom kada je ušao u zgradu, pa odšljapkao po drvenom podu sve do proste sobe koja mu je pripadala već nekoliko meseci. Mišelova vrata su bila zatvorena, takav je bio dan. Za Grensa su prvi dobrovoljni sati terapije u njegovom životu bili uspešni, baš kao i lekovi koji su mu ponuđeni u početku, ali su razgovori s tužnim mladićem najviše doprineli tome da poželi da pogleda na drugu stranu.

Neobično.

Tako se približiti drugom ljudskom biću.

Ovde. U ludnici.

I posete su predstavljale trenutke koji su mu pokazivali kakav život može da bude. I ko ponovo želi da postane. Marijana i Pit Hofman su sada predstavljali njemu najbliže osobe koje su tamo napolju i svraćali su svake nedelje, baš kao i Hugo, koji je tačno znao šta radi kada ga pogleda svojim očima trinaestogodišnjaka i nazove ga ko bajagi dedom.

Grens je razmišljao o tome i ranije, ali je tu razmišljao o tome sve češće.

Ako se čovek pomiri sa životom, može da se uzdigne. Ne da bi živeo istim životom – već da se vrati drugačiji, a ponekad drugačije jeste jedini način.

I to je uvek zvučalo zaista sjajno kao misao, bilo je ispravno i mudro, reči su delovale važno i zrelo.

Ali biće da je tek sada shvatio šta zaista znače.

Kada je Grens tog popodneva zakoračio u svoju sobu, dok se sav cedio i presijavao od kiše, posetilac za taj dan čekao ga je na ivici kreveta. Bio je to pomalo neiskusan gost, ne sasvim udobno smešten na jedinom mestu za sedenje koje je uspeo da pronade. Tačnije, primećivalo se da mu je neprijatno što je uopšte tu. Da strepi od toga kako će susresti Grensov pogled i razgovarati sa svojim prijateljem i kolegom. Ali došao je, pošto ga je kriminalistički komesar pozvao telefonom i posebno ga zamolio.

„Deluješ mi bolje.“

„I jesam bolje.“

„Osim toga što si prilično mokar.“

„Natopljen. Do gole kože. Trebalo bi češće da šetaš po pljusk, Vilsone. Začudio bi se kako tada razmišljanje ide drugačije.“

Erik nije bio samo čovek koji je zajedno sa Marijanom Hermanson pre nešto više od pola godine posle prodornog pucnja provalio jedna vrata u zgradi policije i pojurio ka nepomičnom telu prostreljene glave. Uz to je bio i šef Evertu Grensu, i samim tim osoba koja odlučuje o tome ko će raditi u sektoru koji se uprkos svim reorganizacijama u toku godina i dalje zvao odeljenje za nasilne zločine Stokholmske policije.

„Nego... ovaj...“

Vilson pokaza glavom ka krpici od tkanine i upalom obrazu. Ka svemu onome što nije bilo kako treba.

„... šta je sa tvojim fizičkim povredama?“

„Oko se ne može popraviti. Zato mislim da ću zadržati tu krpu. Ali pretpostavljam da su se u današnje vreme već izveštili u ovim drugim stvarima. Plastična hirurgija. Kroz nekoliko meseci. A ruku na srce, ionako ni ranije niko nije mogao reći za mene da sam neki lepotan, pa tu teško da sam na gubitku.“

Grens se nasmeši. Trebalo je da osmeh bude topao i ljubazan, ali ispao je uglavnom bizarno, pošto se sve ono što je bilo izobličeno krivilo na različite strane, kao da mu je lice skrpljeno od delova koji se ne uklapaju jedni sa drugima.

Dok se kriminalistički komesar presvlačio kako bi se oslobodio mokre odeće, njegov šef ga je čekao za okruglim stolom sa crvenim stolnjakom u zajedničkoj sobi. Kafa koju je Grens doneo odeven u suvu i uredno ispeglanu odeću stajala je sveže skuvana u kuhinji doma za negu, a porcelanske šolje su bile napunjene do vrha.

Sedeli su jedan kraj drugog, odmarajući oči na bujnom i spokojnom vrtu.

Moglo se razumeti kako ljudi tu ozdravljaju i uviđaju smisao života.

„Naslućujem zbog čega si me zvao da navratim.“

„Odlično, Vilsone. Dakle, kada ću...“

„Ali ne znam tačno kako da objasnim to što mislim.“

„... moći da se vratim?“

Opet taj iskrivljeni osmeh. Biće mu potrebno vreme da se navikne na njega.

„Everte, ti si daleko najnaporniji, najnezgodniji, najnepodnošljiviji *pain-in-the-ass** policajac kog sam ikada upoznao. Ali nikada nisam imao problema s tim. Jer su prema mom iskustvu upravo ti naporni, nezgodni, nepodnošljivi *pain-in-the-ass* policajci zaista dobri. Oni koji nikada ne rade ono što im se kaže. A ti – ti definitivno nikada ne radiš ono što ti kažem, i daleko si najveštiji od svih koje sam upoznao.“

* Engl.: davež. (Prim. prev.)

„Za dve nedelje, tako nešto. Kako ti to zvuči? Mogu li tada da se vratim u policiju?“

„Uprkos tome, Evert, uprkos svoj toj tvojoj veštini, uprkos tome što smo ti i ja sada naučili da se prilično dobro slažemo, uprkos svemu... To ipak ne bi bila dobra ideja.“

„Šta?“

„Da se...“

„Šta ne bi bila dobra ideja?“

„... vratiš. Da ponovo radiš kao policajac.“

Bilo je teško zaključiti da li se Grens i dalje smeši.

Ili je u pitanju bol.

„Šta sad, dođavola...“

„Evert – predlažem ti da formalno odeš u penziju. Naravno, imajući u vidu sva ona nova liberalna pravila u vezi sa penzionisanjem, ti si mogao da ostaneš u službi još tri godine, dok ne napuniš šezdeset devetu, i ja znam da smo se jednom tako i dogovorili. Ali to je bilo pre... da, pre.“

„Ali ja sam sada dobro. Dobro!“

„Gurnuo si službeni pištolj u usta i prosvirao sebi glavu metkom. Fantastično je što si uopšte živ. I što se bolje osećaš. Neizmerno mi je drago zbog toga. Ali to ne znači da si sposoban da ponovo radiš kao policajac. I da istražuješ tuđe užase.“

I tu je negde Evert Grens ustao.

„Ne razumem.“

Kao da namerava da ode.

Izađe.

„Ne razumem.“

Vilson je ispružio ruku u pokušaju da ga zadrži, ali prekasno, i valjda je zato bio primoran da povisi glas, kako bi poslednja rečenica ipak bila razumljiva.

„Evert? Ej? Žao mi je, i valjda ni sam ne znam kako bih najbolje ovo rekao – ali ja te zaista ni u kom slučaju ne mogu preporučiti za ostanak u službi.“

Kiša se polako stišavala. Dobivanje po prozorskom simsu pretvorilo se u oprezno kuckanje.

Otkako je Erik Vilson otišao, Evert Grens nije radio bogzna šta drugo osim što je brojao kapljice vode, gledao kroz prozor sa svog mesta za okruglim stolom, zadržavajući pogled na drhtavim baricama. Kada je začuo kako se dalje niz hodnik otvaraju vrata Mišelove sobe i ugledao njegovog posetioca kako odlazi nakon iskrenog zagrljaja koji je govorio „vidimo se opet“, polako je krenuo tamo, i ubrzo je bio primećen.

„Everte, kiša... Biće ovo dobro večer.“

„Veče je dobro – a i ti imaš dobrog prijatelja, Mišele. Često dolazi ovamo. Izgleda da se istinski poznajete.“

„I više od toga, rekao bih.“

„Više?“

Kriminalistički komesar je posmatrao mladića koji je mogao da mu bude sin. Upola mlađi od njega, dvostruko očuvaniji.

„Više od prijatelja. Ja nemam ni brata ni sestru – ali mi je zato Jun kao brat. Tako je još otkako smo bili mali.“

Grens klimnu glavom. Razumeo je. Pošto su se njih dvojica uvek razumeli.

„A šta je s tobom, Everte?“

„Molim?“

„Kako je ime njemu ili njoj? Osobi koja ti znači više od bilo koga drugog?“

Grens se sada plašio retko – a u ovom društvu baš nikada. Ali ovo mu je i dalje bilo podjednako strano. Trebalo je da se otvori.

„Nemam nijednog takvog prijatelja.“

„Ali...“

„Imao sam dva, ali sada su mrtvi.“

„A šta je sa onom Marijanom? I onim Pitom? I njegovim sinom, čini mi se da se zove Hugo?“

„Pa... bez njih nikada ne bih uspeo da preživim. Zahvalan sam im na tome što su me naterali da dođem ovamo, i što sada svraćaju što češće mogu. Ali niko mi više nikada neće postati najbolji prijatelj. Jer ne želim više nijednog da izgubim.“

Mišel se nasmeši.

„Čak ni mene?“

„Nikad mi nećeš biti najbolji prijatelj – ni tebe ne želim da izgubim.“

Evert Grens je položio ruku mladiću na rame i uputio se ka svojoj sobi kada je Mišel uspeo u onome u čemu je pret-hodno Vilson pretrpeo neuspeh. Uhvatio ga je i naterao ga da ostane tu.

„Šta je bilo?“

„Ništa.“

„Everte – nas dvojica se poznajemo.“

Upola mladi, a dvostruko pametniji.

Mišel je gurnuo svoju jedinu stolicu ka Grensu, a sam se smestio na ivicu stočića.

„Ti mi često govoriš da izgledam tužno, Everte. Ali u ovom trenutku si *ti* neizmerno tužan.“

Grens požele da jednog dana bude u stanju da pomogne Mišelu isto tako kako Mišel pokušava da pomogne njemu – stalno sve preispitujući, deleći misli sa njim, uvek na dobro-nameran način.

„Everte? Pa hajde.“

Kriminalistički komesar slegnu ramenima, pokazujući da se predaje.

„Ja izgledam tužno, tako si rekao?“

„Da.“

„Možda zbog toga što sam znao kuda sam se uputio.“

„Znao?“

„A više ne znam, Mišele.“

„Koliko ja mogu da se setim, juče si znao. A znao si i jutros. Znao si da odlaziš – *odavde*. Za razliku od mene.“

„Da. Ali usmerenje je maločas nestalo. Neko mi ga je oduzeo.“

I tako je ponovo krenuo. Ovog puta Mišel nije uspeo ni za šta da ga uhvati.

„I sada ne znam gde je put. Ako uopšte i postoji.“

Evert Grens je imao običaj da ide u šetnju baš pred spavanje. Po mraku, ali i dalje duž unutrašnje strane visoke ograde. Dve hiljade petsto jedanaest koraka osvetljavale su slabe lampe pričvršćene pri samom vrhu debele mreže.

Nikad više neće biti policajac?

Nikad više neće rešiti neko ubistvo?

Nikad više neće biti deo tuđih užasa?

Nikad više neće pokušati da shvati posledice nasilja, i kako jedan susret između dva ljudska bića koji potraje tek jedan trenu-tak zatim zauvek promeni život žrtve, baš kao i život počinioca?

Te večeri je oblik staze delovao poznatije nego ikada pre. Hodao je ukруг, ukруг. Putanjom bez početka i bez kraja.

Nikad više neće biti *kriminalistički komesar* Evert Grens?

Pa šta onda da bude?

mesec dana ranije

EVERT GRENS JE u životu kupio samo jedan kofer. Isti onaj koji je sada držao u ruci, a koji je inače uvek ležao sav prašnjav na tavanu u Sveavegenu. Izabrali su ga zajedno u nekom drugom vremenu, Ani je u desnom uglu svečano zalepila nalepnicu sa Ajfelovom kulom – i on ga je otad pakovao pred svako putovanje. Nalepnica se sada već malčice odlepila po krajevima, ali se i dalje verno držala na svom mestu, pa je pažljivo prešao palcem po njoj i možda je time dodatno učvrstio.

Ali ovamo je doputovao sam.

I odavde će takođe otputovati sam.

Naravno, bili su tu i oni koji su ga nekoliko meseci ranije maltene uneli na ulaz Maltesholmsgordena i koji će uskoro otvoriti vrata automobila i odvesti ga nazad kući. Ali oni su se kretali tamo napolju. Unutra se nalazio samo on.

Mišel je stajao uz njega sa unutrašnje strane kapije u ogradi i zajedno su osmatrali okuku na makadamskom putu gde je prvo trebalo da se pojavi krov automobila. Nisu govorili mnogo, a nije ni bilo potrebe za tim. Obojica su to znali. Nedostajće jedan drugom. Pored njega se nalazio njegov *skoro* najbolji drug, koji se jednog dana odjednom pojavio pred njim onda

kada su se strah i kaos smenjivali u kucanju na njegova vrata, a stopala su se klizala kada treba da naprave sledeći korak. Mišel ga je izvukao iz tame svojom prijemčivošću i osećajnošću i sposobnošću da u njemu sagleda ljudsko biće onda kada niko drugi nije uspevao da dopre do njega. I tako mu je spasao život. Evert Grens je posle mnogo oklevanja utrpao unapred spremljenu, rukom napisanu cedulju sa svojim mobilnim i fiksnim telefonom u džep Mišelove jakne – nesiguran da li to deluje previše napadno – da bi posle dodatnog oklevanja dodao tu i broj na poslu za koji više nije znao da li ga ima.

Okrenuo se da bi poslednji put pogledao svoj predašnji dom, i negde u dubini vrta ugledao čoveka svojih godina koga je tri decenije ranije uhapsio zbog ubistva. Prvi doručak na tom mestu bio je iz tog razloga neobičan, jer su se prepoznavali u trpezariji, uviđajući da su sa svojim demonima postupali na različite načine, ali su na kraju u životu ipak dospeli na isto mesto. Kada je zatim pogledom potražio prostor sa garniturom za sedenje okružen zelenilom i staklene bašte sa druge strane stambene kuće, približavala se mlada žena sa fantastično dugom kosom, koja je baš svakog na koga naiđe pozdravljala glasnim i jasnim usklikom: *Anđeo Gavriło...*

„... *neka je s tobom!*“

I koja je sada žustrim korakom i ispruženom rukom pokazivala da želi da se oprostí od njega kako valja.

„Neka je anđeo Gavriło i s tobom, Miranda.“

„Zamisli, komesara puštaju na slobodu. Zbog čega si uopšte ležao ovde?“

„Ležao?“

Ona je zadržala njegovu ruku u svojoj.

„Pa, ležao si u zatvoru.“

„Ovo nije zatvor.“

„Zaključani smo. Pod nadzorom smo. Znači, jeste zatvor. Onda mi reci zbog čega si ležao, komesare – šta si to uradio?“

„Nisam... A šta si ti uradila?“

„Ništa.“

„Ništa. Eto vidiš. Isto kao ja.“

„Baš ništa.“

„Okej, Miranda, u tom slučaju mi reci – zašto *ti* misliš da si ovde? I šta misliš, zašto sam ja bio ovde?“

„Ne znam, a šta ti misliš, komesare?“

„Ja mislim...“

Tada mu je pustila ruku.

I čuo je još jednom *Anđeo Gavrilu neka je s tobom*, dok se hitro udaljavala od njega i nestajala, zaklonjena bujnim zelenilom.

U istom trenutku.

Nešto dalje, na okuci makadamskog puta.

Pojavili su se. Oni koji treba da ga odvezu odatle, da ga vrate u onaj drugi život. I to mu se odjednom učini udaljenim i pomalo zastrašujućim u poređenju sa zabranom po kom je lutao bez jasnog cilja. Evert Grens zagrlji Mišela i zamoli ga da mu se javi pred sledeće odsustvo, jer bilo bi lepo da se tada vide, a Mišel je izgledao tužnije nego ikada. Kada se automobil zaustavio pred kapijom, a Marijana Hermanson i Pit Hofman izašli svako na svoja vrata, kriminalistički komesar ih je za svaki slučaj zagrljio, iako će zauvek ostati jedan od onih ljudi koji se osećaju pogrešno, nezgrapno i neprijatno pri fizičkom dodiru.

Bili su to ljudi koji mu žele dobro.

On je naposljetku ipak naučio da takve čuva, jer predstavlja-ju razliku između života i smrti.

Utonuo je u zadnje sedišta, u zaklonu poznatog i sigurnog što su njih dvoje predstavljali, i posle nekoliko kilometara pokušao da razbije neočekivanu i pomalo mučnu tišinu pričom o Mirandi i anđelu Gavrilu, i tome koliko je šarmantno i zabavno bilo njeno uverenje da se ona sama i svi ostali u Maltesholmsgordenu zapravo nalaze u zatvoru.

Oni su se složili. Ali ne s njim. Složili su se sa Mirandom.

„Ali ti nisi ležao u zatvoru samo ovde, Everte.“

Marijana ga je posmatrala u retrovizoru.

„Ja te poznajem petnaest godina i prilično sam sigurna u to da si znatno duže od toga boravio u sopstvenom unutrašnjem zatvoru. I sam si sebi bio čuvar.“

Ponovo je nastala mučna tišina. Sve dok Pit nije nastavio tamo gde je Marijana zastala.

„Sećaš li se kada su uloge bile obrnute? Kada si ti, Everte, stajao pored automobila ispred zatvora Esteroker i čekao da mene puste odande? Kada si *ti mene* vozio kući.“

„Nije ovo baš isto kao izlazak iz zatvora. Zar ne? Ja sam izabrao da budem policajac – a ne okoreli kriminalac. Ja nikad nisam bio osuđen za to što sam nekog pretukao na mrtvo ime ili krijumčario tone droge preko švedske granice, ili... ali dobro, jeste, sećam se.“

„Onda se možda sećaš i toga da je trenutak kada izadeš sa odsluženja svoje poslednje ture – ako si odlučio da će ti zaista biti poslednja – upravo onaj u kom počinje ostatak života.“

Pit Hofman se razdrao na sav glas, mašući rukama.

„Ostatak života, Everte!“

Okrenuo se ka zadnjem sedištu, pritom umalo na izbivši volan iz ruku Hermansonove.

„I tu sam prestao da lažem Zofiju, Huga, Rasmusa ili Luiziu. I da jurcam okolo toliko prestravljen da svaki čas prelazim u napad. Da se svakog jebenog jutra budim besan na ceo jebeni svet.“

Gledao je u komesara pogledom u kome se nekada mogao videti samo gnev, u manjoj ili većoj meri.

„Pošto nisam imao snage da bežim ni metar dalje. Hteo sam samo da se vratim kući. Da li me razumeš, Everte?“

Grens je klimnuo glavom, svestan da je čovek koji je sada sedeo pred njim nekada bio zatvorenik osuđen na dugu kaznu kog je švedska policija zavrbovala u zatvoru sa visokim merama bezbednosti – i ubedila ga da svakog dana rizikuje svoj život kako bi se infiltrirao i razotkrio nekadašnje prijatelje, dok je policija blagonaklono gledala na to što će istovremeno neometano